

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Commentarivs Pavli Bernriedensis, Antiqvi Scriptoris, De
Vita Gregorii VII. Pontif. Max.**

Paulus <Bernriedensis>

Ingolstadii, 1610

Prolegomena In Vitam Gregorii VII. Pontif. Maximi.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-65381](#)

PROLEGOME- NA IN VITAM GRE- GORII VII. PONTIF. MAXIMI.

*Rogote, amice Lector, ut prius hac pralo-
quia legas, quam ad commentarium hunc lecti-
andum accedas.*

QVIS FVERIT PAVLVS BERNRIEDENSIS.

*D nobis explicatum dabit Auenti-
nus lib. 5. Annalium Boiorum. Legi Quis fuerit
Paulus Bern-
riedensis?
multos, præsertim Paulum Bern-
riedensem, Gerochum Reicherspergensem
Antistitem, Augustinianos Mystas, in Bo-
iaria ortos. Vterq; de huiuscemodi discor-
dia pernicioſa libros edidit, vterque pars
huius tumultus fuit. Ille. Reginoburgij;
hic, Augustæ primariæ ædis sacerdos, am-*

A bo

PROLEGOMENA.

bo rebus Hildebrandi studuere. Quamobrem sedibus pulsi, in exilium acti sunt.
Ita Auentinus.

Paulum fuisse Sacerdotem seu Canonicum Ratisbonensem, planum fit ex vita Virginis Herlucae cap. 43. & 44. Ratisbona pulsus Bernriedi seu Beronicæ Institutū Canonico-rū Regularium amplexus videtur, non prius: Etsi prius etiam declinanda Henriciana persecutionis causa Ratisbona subinde se subduxit, ut ex eadem Historia de B. Virgine Herluca liquet.

Idem Auentinus ibid. Gregorium, virū sanctissimum peruicaciōrē extitisse, Paulus Bernriedensis, qui eius vitā libris duobus complexus est, & reliqui eius partium acerrimi propugnatores, produnt. Nescio, quibus oculis Auentinus Bernriedensem legit. In meo certè Paulo nullum vestigium vel accusationis vel nota huius de peruicacia apparet. Et adeò Gregorius in hac causa peruicax non fuit, ut quoties Henricus Rex, vel minimam emendationis significationem daret;
cum

PROLEGOMENA.

3

cum in gratiam & communionem Sedis Aposto-
licæ recipere paratus fuerit. Certè tantum ab-
est, ut Saxones Gregorium peruicaciæ argue-
rint, ut eum propemodum nimia lentitudinis
in Henrico damnando insimularint, datis ad
eum Epistolis, quas sua Historia de Bello Saxo-
nico Bruno intexuit. Et ipsa oratio Gregorij
ad sanctos Apostolos Petrum & Paulum,
cum ultimo Henricum excommunicauit, re-
citata à Paulo; satis ostendit, quām nihil Gre-
gorius hoc in negotio pertinaciter egerit.

Pergit Auentinus. Gerochus quoque
(quo nemo acrius scriptis libris Hilde-
brandum tutatus est, vt pote qui crimina
Cæsari obiecta, quæ apud nullum alium
legerim, explicat) tandem suæ partis perti-
naciam, ne dicam tyrannidem hisce ver-
bis, coactus veritate, notat. Romani, in-
quit, sibi diuinum usurpant honorem, ra-
tionem actorum reddere nolunt, nec sibi
diciæquo animo ferunt; Cur ita agis? &c.

*Gerochus Reichenbergensis
scriptus pro
Greg. VII.*

Gerochum non vidi; utinam aliquando
videam. Sed ex iis, quæ de Gerocho narrat ipse:

A 2 Auen-

*Auentinus, & ex Auentini ingenio, ex que il-
lis itidem, quæ Paulo Bernriedensi affingit, a-
stimare licet, qua fide hæc de Gerocho prodide-
rit. Credam talia à Gerocho effusa, cum meis
oculis ea in Gerocho legero.*

*Quanam A-
uentinus ex
Paulo Bern-
riedensi excer-
perit.*

Idem Auentinus: Paulus Bernriedensis narrat, Episcopum quendā, dum pro cō-
cionē Hildebrandum vituperat, fulmine
tactum esse; dumque ageret animam, di-
xisse, ignea catena constrictus trahor ad in-
feros: i te, nunciate Cæsari, ut resipiscat, &
flagitium in D E V M, Diuum Petrum, eius
Vicarium cōmissum, officiis compenset,
nisi me antecedentē æterna supplicia sub-
sequi malit. Eodem quoque die, nempe Pa-
schalibus, quarto Calendas Martij, ut idem
Paulus recitat, Episcopus Spirensis, septi-
mo iniquus, ab eodem Calendis Martij de-
uotus, animam efflauit. Gregorio Salernū
profugo intrante, ciuis quidam dixerat;
autor dissensionis, qui totum orbem terra-
rum armis, & bellis inuoluit, huius vrbis
quoque quietem conturbaturus aduenit.

Mox

Mox ille, his dictis obmutescit: deductus ad Gregorium, errorem suum confitetur: ab eodē sanitati restituitur. Bernried Collegium est flaminum Augustalium superioris Vindeliciae, propter Verrem lacū, supra Monachium quindecim millia passuum, ibi Herlucæ sacratæ fœminæ sepulcrū ostenditur. Ea illa tempestate vixit, & nocturnis superum, & inferum congressibus, secretisque colloquiis interesse consueta, narrare solita fuit; Execratos flamma omnium ardentissima excruciarī.

Hac omnia, ut ab Auentino cōmemorantur, exstant in hac, quam nunc euulgamus, Gregoryj vita, ut & illa, qua de Rulando, Parmensi Clerico, & de ouo prodigioso commemorat. Ille (Rulandus) vix ope Gregorij (ita Paulus refert) euasit. Et quidquid Auentinus illic scribit; id fermè ex Paulo Bernriedensi decerptum esse, perspicuè docebit Auentiniana narrationis cum hac vita collatio. Exceptio tamen calumnias, quas Auentinus sua historia subinde aspergit; nam has aut ipse ex

A 3 suo

*suo capite extudit; aut ex Apologia innomini-
nati Auctoris pro Henrico IV. accepit: Et
valde suspicor indidem de promptam hanc A-
uentino assertionem Opes quoque Ecclesia-
sticas, quibus haetenus pauperes aleban-
tur, militibus & rei bellicae peritis largitus
est (Gregorius VII.) Quod & Hildebran-
dini Gerochus & Paulus non inficias eunt,
& hic, tanquam bene factum excusat, & id
licere defendit. Non inuenio hanc excusa-
tionem & defensionem in nostro Paulo. An
Auentinus non copiosorem, sed obsequentiore
Paulum habuit, ita ut quidquid ipse male in
Gregorium affectus, vellet; diceret?*

VNDE CONSTET PA- LVM BERNRIEDENSEM

esse huius Commentarij Auctorem.

 *O D E X, ex quo huīus vitæ exemplar
desumptum est, nō præferebat nomen
Pauli Bernriedensis. Unde ergo li-
quet hunc fœtum Paulo adscribi debere? Re-
spondeo, id manifestum fieri. Ex Auentino, cu-
ius.*

ius Codex Pauli Bernriedensis nomen præscriptum gerebat: Omnia autem, quæ Auentinus ex Paulo suo recitat, in hoc nostro reperiuntur, ut antea diximus. Nec refert quod in nostro Exemplari non sit distinctione operis in duos libros, duobus enim libris Paulum Gregorij vitam complexum esse, testatur Auentinus: quia collector vitarum Ulfhardus, de quo paulo post, qui vitam Gregorij cum ceteris in unum volumen coniecit; hanc fortè distinctionem sustulit, ut non raro in omni genere librorum accidit: Sanè historia, quam nunc euulgamus, prolixæ est, & commodissimè in duos libros separari potest.

*Arguments
quibus euincitur Paulum Bernried. esse huius Comœtarij Aucto-rem.*

II. Paulus Bernriedensis scripsit vitam, Herluca Virginis, cuius bonam partem transstulit in vitam S. VVicterpi, Episcopi Augustani, Reuerendus & perdoctus Pater, Carolus Stengelius. Ord. D. Benedicti ad S. Udalricum Augustæ Vindelicorum, quā tibi nunc integrām infrā exhibeo. In eo libello testatur Paulus se itidem vitam Gregorij literis mandasse; & quæ de cœlesti quadam visione, Herluca

*Paulus scripsit
quoque vitam
Virginis Her-
luca.*

PROLEGOMENA.

luce obliqua in Actis Herlucae scribebat; iam in
commentario de rebus gestis Gregorij VII. ex-
plicasse. At quidquid Paulus in vita Virginis
Herlucae sribit de Christo, qui, clara die,
vulneratus à multo sanguine stillans, sese ei cō-
spicuum præbuerat, id exstat in hac vita non
procul à fine, ut ibidem annotauimus; quem-
admodum ē illa, quæ de Adalberti Presbyte-
ri de Rota interitu in vita Herlucae Virginis
commemorantur. Ex quibus perspicue eluces-
cit Paulum Bernriedensem utriusque lucu-
brationis auctorem esse.

*Quo tempore
Paulus hanc
Historiam
scripsit.*

Scripsit Paulus vitam Gregorij VII. An-
no Domini MCXXXI. Id inde planum
efficitur: quia ad calcem huius commentarij
ita loquitur de Vdalrico Episcopo Passauien-
si, Altmanni successore. Hic (Thiemo seu
Theodemarus Archiepiscopus Salisburgen-
sis) ordinauerat nostræ humilitatis ordi-
natorem, reuerendissimum scilicet Vdal-
ricum Laureacensem siue Patauiensem E-
piscopum, atq; Apostolicæ sedis legatum,
qui ante hoc septenniū, post multos ago-
nos.

nes, pro assertione Gregoriani dogmatis,
&c. obdormiuit in Domino, &c. Obiit au-
tem *Udalricus VII. Idus Augusti Anno*
M C X X I V. (tametsi *Chronica Austra-*
lis obitum eius ponit *Anno M. C. X X I.*) *A*
quo anno si septennium numeres, Annum Re-
demptoris M C X X I. inuenies.

*Meminit etiam Paulus in hac sua His-
toria Callisti secundi & Gelasij secundi, Ponti-
ficum Romanorum, quorum hic Pontifica-
tum iniit Anno M C X V I I I. Callistus Anno
M C X I X.*

*Exstat porro apud Baron. Anno Salutis
M C V I. Epistola Paschalis secundi ad U-
dalricum seu Odericum Passauensem, & ad
Gebhardum Constantiensem Episcopos.*

*De eodem Bertoldus in Chronico Anno M.
X C I I. In Bauariam venit Saltzburgensis
Episcopus Dimo (Thiemo) qui Patauiensi
Ecclesiæ iam dudum viduatæ ordinavit
Episcopum nomine *Udalricum*, sanctæ
Augustensis Ecclesiæ præpositum, eumq;
in ipso die Pentecostes, cum ipso Constan-*
B. tiensi

tensi & VVormaciensi solenniter consecravit; hocque magnam fiduciā dedit Catholicis, ut in fidelitate S. Petri persisterent, & schismaticorum vesanię indefessius obfisterent.

*De Codice ex
quo hac His-
toria descripta est;*

*Quis qualisq; fuerit Codex, ex quo hac His-
toria descripta est; malo cognoscas verbis Clarissimi & Doctissimi viri, Sebastiani Tengnagelij, absque cuius ope & opera foret, Paulus adhuc in tenebris cum situ & squalore, cumq; blattis ac tineis decertaret; fortassis sine villa sive missione. Ita ergo ille ad me Viennā.
Paulum illum tuum, diu multumque perquisitum, nisi me coniecturæ fallant, feliciter eruisse videor. Extant enim apud me Vitæ sanctorum, Mensium Aprilis, Maij, & Iunij unico Tomo in grandi, vastoque volumine comprehensa, Auctore VVolfhardo quodam (ut è Praefatione in Iunium liquet) collectæ, & in membranas redactæ, notæ satis probæ, & ante quadringentos præter propter annos conscriptæ. Hisce extremo Maio vita GREGORII VII. Papæ adie-*

*Litteræ D.
Tengnagelij.*

adiecta est: cuius initium sic se habet. *figi-*
tur GREGORIUS VII. supra quem vere pri-
mi GREGORII requieuit spiritus, natione
Tuscus, patrem habuit Bonicum, & ipse Hil-
debrandi sortitus est in baptismo vocabulum,
&c. Hinc in laudes eius excurrit, & non-
nulla miracula memorat. Deinde ubi ad
Rulandum Parmensem ventum est, quod
ex Paulo Auentinus adfert, Noster pium
patrem, id est, GREGORIVM, toto corpo-
re se super eum (Rulandum, ne obtrunca-
retur) proiecisse, omnibus de eius morte
clamantibus, narrat. Haec oratio GREGO-
RII, quam & Auentinus leuiter perstringit,
excipit. Addit & de gallina ouum mirifico
caelatum opere pariente. quare, in eam ad-
ducor sententiam, ut Auentinū hunc Au-
storem & habuisse, & nonnullis in locis
qua verba, qua sensum sublegisse, non va-
nè existimem. Quod vero Auentinus Pau-
lum hunc duobus libris vita GREGORII
complexum esse testatur, cum noster in li-
bros distinctus haud sit, censeo Pauli opu-

B 2 scu-

sculum in Epitomen hanc à VVolfharto
esse cōtractum. Ut ut sit, Auctor proximus
ætati Gregorianæ haud longo interuallo
fuisse videtur. In extrema siquidem pagi-
na, vbi obitum Theodomari Iuuauiensis
Episcopi commemorat, hæc subiicit: Hic,
videlicet Theodomarus, ordinauerat nostræ
humilitatis Ordinatorem, Reuerentiss. sci-
licet Vdalricum Patauiensem Episcopum,
qui ante hoc septennium post multos ago-
nes pro assertione Gregoriani dogmatis,
cuius ad normam & electus, & promotus
fuerat, obdormiuit in Domino Anno æ-
tis suæ, C V. &c.

Hac vir ille doctissimus & humanissimus.
A quo tamen de Epitome vix persuadeor.
*Nam in hac nostra Historia adeò fusè Gre-
gorij VII. res gestæ describuntur (excepta Be-
rengarij damnatione, quæ à Paulo præteritur)*
*ut nemo maiorem copiam merito desiderare
possit.*

*In hac itidem Gregoriana Historia ex ve-
tere exemplari exscribenda, & cum autogra-
pho*

pho conferenda, egregiam planè & fructuosam
Catholica rei operam cepit R. P. Georgius
Sturnus Societatis nostræ, in Collegio Viennensi
Philosophia Professor, cui pinde, ut & clariss.
Tengnagelio, Paulus Bernriedensis salutem
vitamque suam; & omnes veri amatores, &
Schismaticorum atque Hæreticorum osores,
grates gratias debent. Utinam alterum exem-
plar nancisci licuisset. Ego certè ut nāciscerer,
nullis laboribus pepercī. Sed frustra fui; hac-
tus quidem; sed non despero. Erit, qui à nobis
inchoata perficiat, etiam Gerocho in lucem ex-
tracto. Fiat, fiat: neque enim aliud occurrit,
quo desiderium meum explicem.

DE ETYMO NOMINIS HILDEBRANDI.

Dlaceat audire, quid originationum
investigatores de Etymo huius voca-
buli Hildebrandus tradiderint, cùm
enim sacerdatis hoc nomen semper in ore circum-
ferant, & Gregorium VII. Papam vix un-
quam Gregorium; sed ferè semper Hildebrā-
dum

B 3

dum appellant; despicere oportet, num sit eiusmodi nomen, quod Gregorio probri loco oggeri iure queat, & num satis caussæ habeant, cur Hildebrandum, in Hellebrandum, veteres Schismaticos imitati, transforment.

*Quae sit notatio
nominis Hil-
debrandus.*

Anonymus de propriis nominibus Germanorum, quem quidam Lutherum existimant. Ex stat tomo primo operis historici editi Basileæ, Anno M. D. LXXIV. Et separatim quoque Ursellis Anno M. D. LIX. expreſſe sub Lutheri nomine libellus iste euulgatus est. Est Brynn seu Brenn (ut antiqua carmina Heldenbuch. * heroum indicant) galea, præfertim criſtata seu cornuta: ergo Brennus est Galeatius, & Brennburg vel ducis Brenni castellum vel Brennorum, ceu præſidium Galeatorum & armatorum ad tutandam regionem. Et scarabeus iste maiusculus, qui galeatus rubris cornibus & alis testaceis armatus, Husbrenner dicitur in nostra regione. Hiltbrand pro Heltbrenn, id est gigas & heros Brennorum, ceu caput & dux eorum, hodie Hauptmann über den reiſigen Zeug/

Zeug/ Helt enim heroëm, velut Achillem
vel Hectorem significat. Luitprand Rex
Longobardiæ pro Lutbrenn, id est homi-
num galeatus, qui homines armis tutatur,
diximus enim Luit, Lyt, seu Suevicè Leu-
te, significare homines numero plurali. Li-
cet verò in hac etymologia nimis violenta vi-
deatur mutatio Brand in Brenn; inde tamen
elucet Hildebrandū Lutherū non esse Helle-
brandum, hoc est, inferni titiōnem, ut Lu-
therani & Caluiniani nunc calumniantur,
sed Brennorū, hoc est, galeatorū Duceū,
caput, præsidium, & tutamen. Et verò talis
Hildebrandus fuit Gregorius VII. Heroëm
enim, Duceū & antesignanum se præbuit illi
exercitui; ad quem hæc Apostoli Ephes. 6. ex-
hortatio exstat. State ergo succincti lumbos
vestros in veritate, & induit loricam iusti-
tiæ, &c. & galeam salutis assumite, &c.
Quanta enim bella Heros iste, & ut Germa-
ni appellant, Helde, (à quo Lutherus Hilt-
brandi nomen deducit) suscepit, & feliciter
tam contra aspectabiles, quam in aspectabiles
hostes

hostes confecerit; abundè docent cum alijs, tum
Paulus noster; ita ut non nisi nutu diuino Hil-
tebrandi nomen ei primitus obtigerit, pro cu-
ius tam honesta Etymologia, est quòd Lutherò,
alioqui immerentiissimo, gratias agamus: si ta-
men Lutherus est Auctor libelli, de quo antea.

*Alia origina-
tio sociis Hilde-
brandus.*

A prädicta originatione non multum abit
alia Goldasti Caluiniani, qui in Notis ad Pa-
ræneses Tyrolis Scotorum Regis putat eos, qui
nominantur Celtæ, veteribus fuisse Cheld,
~~aut~~ aspiratione duplicata Hheld, qui nobis
nunc Held. Sic Hildebrandum dictum, qua-
si, Chelte Bren, hoc est, Celtam Brennum: Et
ab eadem origine descendere itidem ista: Hil-
tebolt, Hiltiman, Hiltiuuin. Et mulierum
nomina Hiltigart, Hiltrut, Hiltegunt, Adil-
hilt, Reginhilt. Ubi iterum vides, in Hilde-
brandi vocabulo nihil esse infernale seu Tar-
tareum, ut hæretici criminantur; sed omnia
Heroica, ab Celta seu Heroë & galea.

Auentinus in Nomenclatura proprietū
nominum. Helt, heros. Hyld, Huld, amor
est. Hyldeprand, amoris titio. Idem habet,
Luit-

Luitprand, populi titio & amor. Sed prand
sive brand in istiusmodi compositis pro titio-
ne accipi; multis parum fit verisimile: licet
ita etiam sentiat Paulus noster in ipso Historiae
sue vestibulo. Ut cunqz tamē sit, neqz Auenti-
no in mentem venit, Etymon Hildebrandi ex
Orco petere; sed ab Heroë vel amore sumpsit:
cuiusmodi multa propria nomina Germani
habent; ut Huldreich, Huldenreich, Amor
Regni, sive, amoris diues & plenus. Vulgo,
Ulricus. Priscis, Hyldericus. Celtis, Chylde-
ricus. Hyldeprecht, amari dignus. Hylde-
bertus. Celtis, Chyldebertus. Hyldegart, a-
moris hortus. Huius generis plurima inue-
nies vocabula tam virorum, quam mulierum
in Catalogo Nominum priorum, quibus
Alemanni quondam appellati fuerunt. Tom.
2. Script. Alemannicorum.

Fuit quoque maioribus nostris Brand gla-
dius. Quo sensu voce illa Poëta Itali etiam nū
vtuntur. Quid si situr Hiltibrand seu Hil-
debrand, sit Herois, vel amoris gladius?
Nam ridiculus mihi ille videtur, qui in libel-
lo, quem inscripsit, etyma variorum nomi-

C. num,

num, &c. nobis hanc originationem procudit. Hillebrant, Hillebrandus, Hillam ardens, amans, procans: Saltem dixisset. Hilt, seu Hiltam amans; nam hac duo sunt mulierum nomina, ut ex proximè citato Catalogo constat. Hactenus nomine Hildebrandi.

Gregorium Græcis idem esse, quod Latinis Vigilium; & Vigilantium, (iam tamen probosum & inauspicatum nomen, ob Vigilantium Hæreticum) notius est, quam ut multis demonstrandum sit. Veteribus Alamannis erat Gregorius Vuachar, Vuachere, Vuachiri. Vuacho. Vuahcho. Porro Gregorium, VII. Gregorij nomen non frustra tulisse, norunt cum gaudio Catholici: Schismatici & hæretici non sine gemitu.

PAV-